

Zoeken naar woorden te midden van onvoorstelbaar menselijk lijden

Adobe Stock - Anna

Het menselijke leed dat het Israëliisch-Palestijns conflict veroorzaakt raakt ons als leden van het Centrum voor Vredesethiek aan de KU Leuven zeer diep, reeds verschillende decennia lang. Recent kostte de dodelijke raid van terreurorganisatie Hamas op 7 oktober 2023 het leven aan ongeveer 1.200 Israëli's en leidde dit tot de ontvoering van 240 onschuldige burgers. Dergelijke gruwel kan door geen enkele reden gerechtvaardigd worden. Als vergelding heeft het Israëliische leger intussen meer dan 10.000 Palestijnse burgers gedood, waaronder meer dan 4.000 minderjarigen, aldus Human Rights Watch. De herhaalde aanvallen op hospitalen, het boycotten van voedsel- en watertoevoer en medisch materiaal en het afsnijden van energiebevoorrading kunnen moeilijk anders dan als schendingen van het elementair humanitair recht in de oorlog geïnterpreteerd worden.

Het leed dat mensen elkaar aandoen, aan beide kanten, is ondraaglijk voor wie blijft pleiten voor enige menselijkheid in een oorlogssituatie. Verontwaardiging maar ook onmacht om zoveel onbegrip overheerst. Er is geen toereikende wijze om onze empathie en solidariteit uit te drukken met mensen in totale angst, mensen die niet weten of ze hun geliefden zullen terugzien, of ze zullen kunnen

terugkeren naar hun huis en of ze ooit nog veilig zullen zijn. Tegelijk stelt deze dodelijke crisis vragen waarmee het [Centrum voor Vredesethiek](#) zich reeds langer bezighoudt op scherp. Hoe de cyclus van geweld en tegengeweld doorbreken? Hoeveel tegengeweld is gerechtvaardigd? Wat is (dis)proportioneel geweld? Vanwaar het belang van internationaal humanitair recht in een context van conflict? Wat betekent interreligieuze dialoog tussen christenen, joden en moslims? Hoe het ingeslagen trauma verwerken zodat luisteren naar en spreken met elkaar weer mogelijk wordt? Hoe werken aan een duurzame vrede op langere termijn?

Het Centrum ervaart dat dit conflict niemand onverschillig laat, en zeker niet mag laten. Ook studenten in Theologie en religiewetenschappen zijn aangedaan, omdat ze zich verbonden voelen met mensen en medegelovigen, omdat familie, vrienden, collega's in het conflictgebied zijn, omdat zowel Israël als Palestina belangrijk zijn binnen hun traditie of omdat het geweld vandaag het trauma oproept van geweld dat ze zelf eerder hebben geleden. Waar veel betrokkenheid is, is veel emotie. Die emotie toont verbondenheid, maar kan het ook moeilijk maken om te komen tot kritische reflectie of ertoe leiden dat we tot te eenvoudige analyses komen of zelfs in denkpatronen vervallen die flagrant onjuist zijn, het probleem bestendigen en zelfs versterken. Problematisch zijn visies waarbij gelovigen of religieuze gemeenschappen (zowel joden als moslims en christenen) verward worden met politieke organisaties en regeringen, waarbij kritiek op Israël gebaseerd is op eeuwenoude anti-joodse stereotypen of waarbij moslims overal ter wereld als terroristen geïmagineerd worden omwille van het geweld dat door Hamas gebruikt werd en wordt.

Het is nu meer dan ooit nodig om met het oog op het redden van een greintje menselijke waardigheid niet te vervallen in dehumanisering en altijd de kwetsbare mens in de ander te zien. Woede leidt tot diabolisering waardoor de terechte verontwaardiging omtrent het aangedane kwaad gemakkelijk ontspoot tot onverbiddelijkheid, die elke dialoog en conflictoplossing onmogelijk maakt.

Het is vandaag ook voor academici niet gemakkelijk te spreken en de juiste woorden te vinden. In lessen proberen we studenten te laten zien hoe één perspectief niet volstaat, en proberen we vele (historische) lagen van dit conflict te verhelderen. Tegelijk zijn we daarbij duidelijk; elk geweld dat onschuldige burgers viseert, in het bijzonder kinderen, is onaanvaardbaar – niet vandaag in Israël en Gaza, niet gisteren en niet morgen. Het non-combattantenbeginsel dat een onderscheid maakt tussen vechtende partijen en burgers, is eeuwenoud en geldt in alle internationale akkoorden over recht in de oorlog (*ius in bello*) als

een niet te overschrijden ondergrens om geweld en menselijk lijden nog enigszins in te dijken. We veroordelen het geweld en het misbruik van onschuldige burgers in de geweldstrategie en tegelijk willen we ertoe bijdragen dat religieuze ideeën niet gebruikt worden om anderen te veroordelen, of om zich als 'beter' of 'moreel superieur' voor te doen.

De huidige kettingreactie van nietsontziend geweld is een heilloze weg. Uiteindelijk zullen Israël en Palestina terug met elkaar moeten spreken, aan tafel moeten gaan en een politiek akkoord uitwerken dat veiligheid en gerechtigheid biedt zowel aan Israël als Palestina. Alleen op basis van dialoog is een vreedzame toekomst voor joden, moslims en christenen mogelijk. Die dialoog veronderstelt het 'face-to-face' van concrete mensen die elkaar als mensen aankijken en aanspreken, in wederzijdse vrijmoedigheid en gelijkwaardigheid, telkens weer.

Roger Burggraeve
Johan De Tavernier
Jan De Volder
Annemie Dillen
Jacques Haers
Marianne Moyaert
Didier Pollefeyt

Centrum voor Vredesethiek,
Faculteit Theologie en Religiewetenschappen, KU Leuven
18 november 2023